

III. Ulaştırma ve Lojistik Ulusal Kongresi

28-29 Kasım, 2019, Gaziantep

<http://www.ulk.ist/>

Konşimentoda ve Çarter Sözleşmelerinde Bulunan Tahkim Şartının Yük İlgililerine Etkisi

Özet

Hüseyin Afşın İlhan

Dr. Öğr. Üyesi

Ada Kent Üniversitesi

afsin@ilhan.av.tr

Bu çalışmada, tahkimin ancak tahkim sözleşmesinin tarafları arasında cereyan edebileceği kuralının bir istisnasını teşkil eden konşimentoda ve çarter sözleşmelerinde bulunan tahkim şartlarının üçüncü kişi niteliğindeki ilgililere teşmili halinin sınırlarının çizilmesi amaçlanmaktadır. Tahkim, zorunlu tahkim ve iradi tahkim olarak ikiye ayrılmaktadır. Günümüzde ticari uyuşmazlıkların çözümünde iradi tahkim, uyuşmazlıkların taraflarına uyuşmazlıklarına çözüm bulabilmeleri için mahkemelerdeki yargılamaya efektif bir alternatif olarak ortaya çıkmaktadır. Ancak bu uyuşmazlık çözüm sisteminin iradi olması, uygulanabilmesi için uyuşmazlığın tarafları arasında bir tahkim sözleşmesinin varlığını aramaktadır. Tahkim sözleşmesi de taraflar arasında ayrı bir sözleşme olarak akdedilebileceği gibi esas ilişkiyi oluşturan sözleşmedeki bir şart olarak da ortaya çıkabilmektedir. Burada önemli olan, uyuşmazlığın taraflarının uyuşmazlıklarını tahkim yolu ile çözebilmeleri için açık olarak iradelerini ortaya koymuş olmalarıdır. Bu iradenin kolayca anlaşılabilmesi için de şu anda genel olarak tahkim sözleşmesinin yazılı olarak yapılması gerektiği benimsenmektedir.

Ancak, tahkim sözleşmelerinin tarafı olmamasına rağmen, çeşitli hukuki sebeplerle kişiler; tahkim sözleşmesi ile bağlı kabul edilmektedir. Bu sebeple bir tahkim sözleşmesinin taraflarının belirlenmesi her zaman kolay olmamakta, bazı hallerde tahkim sözleşmesine taraf olmayan üçüncü kişilere de tahkim sözleşmeleri teşmil edilebilmektedir.

Tahkim sözleşmesinin üçüncü kişilere teşmili meselesi tahkim sözleşmesinin hem şekli geçerliliğini hem de esasına ilişkin geçerliliğini ilgilendiren bir meseledir. Zira tahkim sözleşmesinde imzası olmayan üçüncü kişilerin tahkim sözleşmesi ile bağlı olduğunun kabulü halinde yazılılık şartının yerine gelip gelmediği

tartışmalıdır. Diğer taraftan tahkim sözleşmesinin sözleşmeyi imzalamamış üçüncü kişiye teşmil edilmesi halinde sözleşmenin tarafı haline gelen üçüncü kişide tahkim iradesinin bulunup bulunmadığı, tahkim sözleşmesinin esasa ilişkin geçerliliği açısından belirleyici niteliktedir.

Tahkim sözleşmesinin üçüncü kişiye teşmili zaruretinin deniz ticaretinde sıklıkla ortaya çıkması ise konunun bu alanda ayrıca incelenmesini gerektirmektedir.

Deniz ticaretinde gerek kırkambar taşımalarında gerekse de çarter sözleşmelerinde kullanılan konşimentolarda tahkim şartına sıkça yer veriliyor olması ve konşimento ilgilerinin bazılarının taşıma sözleşmesine taraf olmaması, bu üçüncü kişilerin hukuki güvenliğini önemli ölçüde tehlikeye atabileceğinden ötürü, tahkim sözleşmesinin konşimento ilgililerine etkisi özel olarak bu çalışmada incelenmiştir.

Konşimentoların arka yüzünde bulunan tahkim şartı bakımından taşıyanın, konşimentoyu bizzat veya acentesi aracılığıyla düzenleyen taşıyanın konşimentodaki hükümlerle bağlı olduğu ve bu durumun konşimentoda mevcut tahkim şartını kapsayacağı tartışmasızdır. Gönderilen, sadece taşıyan veya acentesi tarafından tek taraflı olarak imza edilmiş konşimentodaki hükümlerle, imzası olmadığı halde konşimento hamili olduğu surette kanunun uygulaması yoluyla bağlıdır. Taşıyan ile taşıtan arasında ayrıca yazılı bir navlun sözleşmesi yok veya var olan yazılı sözleşme tahkime ilişkin bir hüküm içermiyorsa konşimento kayıtları esas alınacaktır. Taşıtanın bu şekilde imzası olmadığı halde konşimento hükümleri ile bağlı olması Yargıtay uygulaması yolu ile yerleşmiştir. Yük sigortacısının ise hasarı ödeyerek sigortalıya halef olmakla konşimento hükümleri ve özellikle tahkim şartı ile bağlı olacağı kabul edilmektedir.

Tahkim sözleşmesinin tahkim şartı olarak çarter sözleşmesine dercedilmiş bulunduğu hallerde ise, TTK'nın 1237(3) maddesine uygun şekilde çarter sözleşmesinin konşimento hamiline ibrazı halinde tahkim sözleşmesinin hamile teşmili mümkündür. Çarter sözleşmesinin ibrazı edilmediği veya TTK'nın uygulama alanı bulmadığı haller açısından ise çarter sözleşmesine tahkim şartı olarak dercedilmiş tahkim sözleşmesinin konşimento hamiline teşmili ancak konşimentoda çarter sözleşmesine, ayırt edilebilecek şekilde yapılan atıfta tahkim sözleşmesinin de özel olarak ifade edilmesi halinde mümkün olabilir. Aksi halde yükü teslim almak için konşimentoya dayanmak zorunda olan gönderilenin konşimentodaki şartları müzakere etmek imkânı çoğunlukla

bulunmadığından tahkim sözleşmesinin tarafı haline geldiğinin kabulü sakıncalıdır. Mukayeseli hukuk alanında da bu sakıncanın varlığı kabul edilmiş, çarter sözleşmesinde bulunan tahkim şartının konşimento hamiline teşmili sınırlı olarak kabul edilmiştir. Bu haller de çalışmada izah edilmiştir.

Anahtar Kelimeler:

Tahkim, Tahkim Şartı, Tahkim Sözleşmesi, Konşimento, Çarter Sözleşmesi, Teşmil

